

นิพนธ์ต้นฉบับ

Original Article

ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนบ้านไร่วิทยา จังหวัดอุทัยธานี

Factors Predicting Smoking Prevention Behavior of Secondary School

Students in Ban Rai Witthaya School, Uthaitхани Province

ฐิติภัทร จันเกษม

Thitipat Jankasem

เกรียงกมล เหมือนกรุด

Kriangkamol Muenkrud

สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 จังหวัดนครสวรรค์

Office of disease prevention and Control 3

ชนิษฐา ก้อนเพชร โรงเรียนบ้านไร่วิทยา

Kanidtha Konphet BanRai Witthaya School

Received: April 01, 2019

Revised: June 18, 2019

Accepted: July 01, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงทำนายนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่และปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนบ้านไร่วิทยา จังหวัดอุทัยธานี จะเป็นประโยชน์ต่อการใช้เป็นฐานข้อมูลวางแผนดำเนินงานเพื่อสกัดกั้นการเกิดนักสูบหน้าใหม่ เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวนทั้งหมด 1,430 คน ระหว่างเดือนมกราคม 2561 ถึง มีนาคม 2561 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.81 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติ การถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นบันได ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลการศึกษา พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 71.0 ปัจจัยเชิงบวกที่ทำนายพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่สูงที่สุด ได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคลความเชื่อมั่นในตนเอง (Beta = 0.795) 2) การรับรู้ความรุนแรงของโรค (Beta = 0.366) 3) แรงสนับสนุนทางสังคม (Beta = 0.160) 4) การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรค (Beta = 0.045) และ 5) การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรค (Beta = 0.057) ตามลำดับ และปัจจัยเชิงลบที่ทำนายพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่สูงที่สุด ได้แก่ 1)

ประสบการณ์เคยสูบบุหรี่แล้ว (Beta = -0.059) 2) ความสัมพันธ์กับครอบครัวทะเลาะวิวาทเป็นประจำ (Beta = -0.049) 3) ทศนคติ (Beta = -0.047) และ 4) ปัจจุบันยังสูบบุหรี่ (Beta = -0.031) ตามลำดับตัวแปรทั้ง 9 ตัว ร่วมทำนายพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ได้ร้อยละ 70.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนะ สามารถนำผลการวิจัยนี้ ใช้เป็นฐานข้อมูลวางแผนการดำเนินงานและจัดทำโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ ควรมุ่งเน้นปัจจัย 3 ด้าน ดังนี้ 1) เสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง 2) สื่อสารให้เกิดการรับรู้ความรุนแรงของโรค และ 3) สร้างแรงสนับสนุนทางสังคม เพื่อสกัดกั้นการเกิดนักสูบหน้าใหม่ในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

ABSTRACT

The objective of this predictive research was to study smoking prevention behavior and to examine factors predicting behavior prevention of smoking among secondary school students at Ban Rai Witthaya School, Uthai Thani Province. Which will be useful to use as a database to plan operations. The population were 1,430 students. Data, collected by using questionnaire from January 2018 to March 2018 with a reliability of 0.81, analyzed by using descriptive statistics stepwise multiple regression analysis, was found at significant level of 0.05.

The results revealed that secondary school students Most of smoking prevention behaviors at a very good level, 71.0% for positive factors that predicted smoking prevention behavior, the highest were include 1) confidence in Smoking prevention (Beta = 0.795) 2) Perception of the severity of diseases (Beta = 6. 366) 3) Social support (Beta = 0.160) 4) Perception of benefits and obstacles (Beta = 0.045) and 5) perception of risk of diseases (Beta = 0.057), respectively. And negative factors that predict the highest 1) Experience with smoking but quit (Beta = -0.059) 2) Relationships with families that fight regularly (Beta = -0.049) 3) Attitude (Beta = -0.047) and 4) Smoking (Beta = -0.031), respectively. These variables can predict smoking prevention behavior by 70.0% with a statistically significant level of 0.05.

Suggestions to be used as a guideline and used as a database to develop programs to promote smoking prevention behavior. Should focus on 3 factors as follows 1) Enhance confidence. 2) Communicate to recognize the severity of diseases. 3) creating social support to prevent the occurrence of new smokers in secondary school students.

คำสำคัญ

พฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่

ความเชื่อมั่นในตนเอง

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี

Keyword

Smoking Prevention Behavior

Self Confidence

Secondary School Students at Ban Rai

District, Uthai Thani Province

บทนำ

บุหรี่เป็นสาเหตุสำคัญของการเสียชีวิตและทุพพลภาพ จากรายงานองค์การอนามัยโลก พบว่าปัจจุบันทั่วโลกพบผู้เสียชีวิตจากการสูบบุหรี่หรือได้รับควันสูง ประมาณ 6.4 ล้านคน คาดว่าในปี พ.ศ.2573 หากยังไม่มีมาตรการใดๆ จะมีจำนวนผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นทั้งหมด 8 ล้านคนต่อปี⁽¹⁾ จากการสำรวจประชากรไทย ปี พ.ศ. 2558 พบผู้สูบบุหรี่ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป 10.9 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 19.9 เพศชายมากกว่าเพศหญิงประมาณ 20 เท่า เยาวชนหญิงมีการสูบเพิ่มขึ้นแต่อายุเฉลี่ยที่เริ่มสูบบุหรี่มีแนวโน้มลดลง อีกทั้งเยาวชนยังขาดความเข้าใจและตระหนักถึงพิษภัยของยาสูบที่ถูกต้อง และเข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้ง่าย⁽²⁾ จากการศึกษาภาระทางเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2556 พบมีคนตายในกลุ่มอายุ 30 ปีขึ้นไป จำนวน 309,343 คน โรคหลอดเลือดสมองเป็นสาเหตุการตายหลัก 111,557 คน รองลงมาคือโรคมะเร็งอื่นๆ 62,192 คน โรคทางเดินหายใจ 22,427 คน โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง 20,471 คน และโรคมะเร็งปอด 15,581 คน ตามลำดับ⁽³⁾ รัฐบาลกำหนดให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหายาสูบอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารจึงให้สถานศึกษาทุกระดับเป็นสถานที่ปลอดบุหรี่โดยการป้องกันนักสูบรายใหม่ให้การช่วยเหลือและสนับสนุน

การผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้ รวมถึงการวิจัยเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ

สถานการณ์ของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 3 จังหวัดนครสวรรค์ ในปี พ.ศ. 2558 พบอัตราการสูบบุหรี่ ร้อยละ 19.73 สูงเป็นอันดับ 4 ของประเทศ⁽⁴⁾ จังหวัดอุทัยธานี เป็นจังหวัดที่สูบในที่สาธารณะมากที่สุด และกลุ่มอายุ 15 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มสูบเพิ่มขึ้น จึงจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเข้มแข็ง โรงเรียนบ้านไร่วิทยาเป็นโรงเรียนปลอดบุหรี่ต้นแบบในเขตสุขภาพที่ 3 ปี 2561 เป็นหนึ่งในการขับเคลื่อนงานควบคุมยาสูบในเขตรับผิดชอบ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนบ้านไร่วิทยา จังหวัดอุทัยธานี เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลและวางแผนการดำเนินงานเพื่อสกัดกั้นการเกิดนักสูบหน้าใหม่ ที่มุ่งเป้าไปยังเด็ก และเยาวชน ตามแผนยุทธศาสตร์การควบคุมยาสูบแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559-2562⁽⁵⁾

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสำรวจพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนบ้านไร่วิทยา จังหวัดอุทัยธานี

2. เพื่อสำรวจปัจจัยทำนายพฤติกรรม การป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนบ้านไร่วิทยา จังหวัดอุทัยธานี

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงทำนาย (Predictive Research) เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมกราคม 2561 ถึง มีนาคม 2561 ศึกษาในประชากรทั้งหมดคือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 6 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนบ้านไร่วิทยา จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 1,430 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นและพัฒนาตามกรอบแนวคิด การทบทวนแนวคิดทฤษฎี รวมทั้งมาจากการวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 3 ตอน 8 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านคุณลักษณะส่วนบุคคล จำนวน 10 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check list) และเติมข้อความ (Open-ended) ตอนที่ 2 แบบสอบถามพฤติกรรม การป้องกันการ

สูบบุหรี่ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น จำนวน 9 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.81 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นบันได ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยทำนายพฤติกรรม การป้องกันการสูบบุหรี่ ประกอบด้วยทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ (6 ข้อ) การรับรู้ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ (5 ข้อ) การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ (5 ข้อ) การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของการสูบบุหรี่ (5 ข้อ) ความเชื่อมั่นในการป้องกันการสูบบุหรี่ (5 ข้อ) และแรงสนับสนุนทางสังคม (10 ข้อ)

การให้คะแนนข้อคำถามตอนที่ 2 และ 3 เป็นข้อความทั้งเชิงบวกและเชิงลบ โดยให้นักเรียนพิจารณาว่าข้อความนั้นตรงกับสภาพที่เป็นจริง มากน้อยเพียงใด ตัวเลือกตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับสภาพที่เป็นจริง	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
มากที่สุด	5	1
มาก	4	2
ปานกลาง	3	3
น้อย	2	4
น้อยที่สุด	1	5

การแปลความหมาย โดยใช้ค่าเฉลี่ยมาจัดระดับสภาพที่เป็นจริงของนักเรียน 5 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย	ระดับสภาพที่เป็นจริง
4.51 – 5.00	มีระดับสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	มีระดับสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับมาก

2.51 – 3.50	มีระดับสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	มีระดับสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.50	มีระดับสภาพที่เป็นจริงอยู่ในระดับน้อยที่สุด

วิธีการเก็บข้อมูล โดยให้นักเรียนตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง กำหนดเลขรหัสแบบสอบถามเพื่อใช้ในการตรวจสอบความสมบูรณ์ของชุดข้อมูลเท่านั้น โดยไม่ระบุ ชื่อ – นามสกุล หรือ สัญลักษณ์ใดๆ ที่แสดงตัวตนของผู้ตอบแบบสอบถาม

วิเคราะห์ข้อมูลด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และวิเคราะห์ปัจจัยทำนายพฤติกรรม การป้องกันการสูบบุหรี่ด้วยสถิติวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นบันได ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของประชากรที่ศึกษา จำนวนทั้งหมด 1,482 คน ตอบแบบสอบถามรวม 1,430 คน คิดเป็นร้อยละ 96.49 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 51.9 อยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ร้อยละ 23.8 อาศัยอยู่กับบิดาและมารดา ร้อยละ 84.3 ผู้ปกครองประกอบอาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 40.4 รายได้เฉลี่ย 5,000 – 10,000 บาทต่อเดือน	ร้อยละ 49.4 นักเรียนได้รับเงินจากผู้ปกครองวันละไม่เกิน 50 บาท ร้อยละ 57.0 เงินพอใช้กับค่าใช้จ่าย ร้อยละ 73.4 เกรดเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.00 – 2.99 ร้อยละ 50.9 นักเรียนไม่เคยสูบบุหรี่ ร้อยละ 84.1 ความสัมพันธ์ครอบครัวรักใคร่กันดี ร้อยละ 88.3 และมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 71.0 ดังตาราง 1
--	---

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนบ้านไร่วิทยา จังหวัดอุทัยธานี (N=1,430)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	688	48.1
หญิง	742	51.9
2. ระดับการศึกษา		
ม.1	341	23.8
ม.2	295	20.6
ม.3	238	16.6
ม.4	204	14.3
ม.5	181	12.7
ม.6	171	12.0

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
3.บุคคลที่พักอาศัยอยู่ด้วย		
บิดา/มารดา	1,205	84.3
ญาติ	225	15.7
4.อาชีพของผู้ปกครอง		
ไม่ประกอบอาชีพ	16	1.1
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	152	10.6
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	214	15.0
รับจ้าง	470	32.9
เกษตรกรรวม	578	40.4
5.รายได้ของผู้ปกครองต่อเดือน		
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท/เดือน	283	19.8
5,000 – 10,000 บาท/เดือน	707	49.4
10,001 – 20,000 บาท/เดือน	232	16.2
20,001 – 30,000 บาท/เดือน	120	8.4
มากกว่า 30,000 บาท/เดือน	88	6.2
6.นักเรียนได้รับเงินจากผู้ปกครองต่อวัน		
0 – 50 บาท/วัน	815	57.0
51 – 100 บาท/วัน	596	41.7
101 – 150 บาท/วัน	19	1.3
$\bar{X} = 59.66$ S.D. = 29.622 Min = 10 Max = 150		
7.ความเพียงพอของค่าใช้จ่ายนักเรียน		
ไม่พอใช้	130	9.0
พอใช้	1,049	73.4
เหลือเก็บ	251	17.6
8.ผลการเรียนของนักเรียน (เกรดเฉลี่ย) ปีการศึกษา 2/2560		
1.00 – 1.99	118	8.3
2.00 – 2.99	728	50.9
3.00 – 3.99	573	40.0
4.00	11	0.8
$\bar{X} = 2.7841$ S.D. = 0.60971 Min = 1.00 Max = 4.00		

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
9.ประสบการณ์การสูบบุหรี่		
ไม่เคยสูบ	1,202	84.1
เคยสูบแต่เลิกแล้ว	192	13.4
ปัจจุบันยังสูบบุหรี่	36	2.5
10.ความสัมพันธ์ของนักเรียนกับสมาชิกในครอบครัว		
รักใคร่กันดี	1,263	88.3
ต่างคนต่างอยู่	50	3.5
มีความเห็นไม่ตรงกันบ้าง	92	6.4
รู้สึกเป็นส่วนเกินของครอบครัว	8	0.6
ทะเลาะวิวาทกันเป็นประจำ	17	1.2
11.คะแนนพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่		
ระดับต่ำ (9 – 21 คะแนน)	102	7.1
ระดับปานกลาง (22 – 34 คะแนน)	313	21.9
ระดับดีมาก (35 – 45 คะแนน)	1,015	71.0
$\bar{X} = 34.78$ S.D. = 10.863 Min = 9 Max = 45		

ตาราง 2 แสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนบ้านไร่วิทยา จังหวัดอุทัยธานี จำแนกเป็นมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย (N=1,430)

ปัจจัย	ม.ต้น (n=874)		ม.ปลาย (n=556)	
	$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ
พฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่	3.80	มาก	3.98	มาก
ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่	2.76	ปานกลาง	2.72	ปานกลาง
การรับรู้ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่	3.85	มาก	4.08	มาก
การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่	3.21	ปานกลาง	3.21	ปานกลาง
การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของการสูบบุหรี่	3.58	มาก	3.68	มาก
ความเชื่อมั่นในการป้องกันการสูบบุหรี่	3.81	มาก	3.95	มาก
แรงสนับสนุนทางสังคม	3.81	มาก	3.95	มาก

ตาราง 3 แสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนบ้านไร่วิทยา จังหวัดอุทัยธานี จำแนกเป็นเพศชายและเพศหญิง (N=1,430)

ปัจจัย	ชาย (n=688)		หญิง (n=742)	
	$\bar{X}$	ระดับ	$\bar{X}$	ระดับ
พฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่	3.79	มาก	3.94	มาก
ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่	2.84	ปานกลาง	2.66	ปานกลาง
การรับรู้ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่	3.85	มาก	4.03	มาก
การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่	3.29	ปานกลาง	3.13	ปานกลาง
การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของการสูบบุหรี่	3.55	มาก	3.68	มาก
ความเชื่อมั่นในการป้องกันการสูบบุหรี่	3.82	มาก	4.16	มาก
แรงสนับสนุนทางสังคม	3.82	มาก	3.90	มาก

2. ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนบ้านไร่วิทยา จังหวัดอุทัยธานี 3 อันดับแรก คือ ความเชื่อมั่นในการป้องกันการสูบบุหรี่ การรับรู้ความรุนแรงของโรคจากการสูบบุหรี่ และแรงสนับสนุนทางสังคม ตามลำดับ ตัวแปรทั้ง 9 ตัว ร่วมทำนายพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ได้ร้อยละ 70.0 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในตาราง 2-3

ตาราง 4 แสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรทำนายพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ด้วยสถิติการถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นบันได

ตัวแปร	ความเชื่อมั่น	การรับรู้ความรุนแรง	แรงสนับสนุนทางสังคม	เคยสูบบุหรี่แต่เลิกแล้ว	ครอบครัวยุติการสูบบุหรี่เป็นประจำ	ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่	ยังสูบบุหรี่อยู่	การรับรู้ประโยชน์	การรับรู้โอกาสเสี่ยง
1.พฤติกรรมมา	0.794**	0.765**	0.735**	-0.095**	-0.076**	-0.185**	-0.082**	0.735**	0.615**
2.ความเชื่อมั่น		0.791**	0.833**	-0.055*	0.078**	-0.197**	0.058*	0.682**	-0.135**
3.การรับรู้ความรุนแรง			0.730**	-0.024	-0.024	-0.136**	-0.049	0.679**	0.730**
4.แรงสนับสนุนทางสังคม				-0.048	-0.032	-0.135**	-0.029	0.659**	0.284**
5.เคยสูบบุหรี่แต่เลิกแล้ว					-0.005	0.078**	0.061*	-0.054*	0.050

ตัวแปร	ความเชื่อมั่น	การรับรู้ ความ รุนแรง?	แรง สนับสนุน ทาง สังคม	เคยสูบ บุหรี่แต่ เลิกแล้ว	ครอบครั วทะเลาะวิวาท เป็นประจำ	ทัศนคติต่อ การสูบบุหรี่	ยังสูบ บุหรี่อยู่	การรับรู้ ประ โยชน์?	การรับรู้ โอกาส เสี่ยง?
6.ครอบครั วทะเลาะวิวาท เป็นประจำ						0.063 *	0.241 **	-0.135 **	-0.048 *
7.ทัศนคติต่อ การสูบบุหรี่							0.030	0.053 *	0.270 **
** p-value < 0.01 * p-value < 0.05								0.016	-0.029
อยู่									
9.การรับรู้ ประโยชน์?									0.039 **

ตาราง 5 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ด้วยสถิติการถดถอยเชิงพหุคูณแบบขั้นบันได (N=1,430)

ตัวแปร	b	Beta (β)	t	p-value
ความเชื่อมั่นในการป้องกันการสูบบุหรี่	1.302	0.795	49.601	<0.001
การรับรู้ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่	0.605	0.366	15.022	<0.001
แรงสนับสนุนทางสังคม	0.147	0.160	5.878	<0.001
ประสบการณ์เคยสูบบุหรี่แต่เลิก	-1.873	-0.059	-4.003	<0.001
ความสัมพันธ์ครอบครัวทะเลาะวิวาทเป็นประจำ	-4.930	-0.049	-3.365	<0.001
ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่	-4.738	-0.047	-3.234	0.001
ปัจจุบันยังสูบบุหรี่	-2.264	-0.031	-2.077	0.038
การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของการสูบบุหรี่	0.089	0.045	2.048	0.041
การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่	0.112	0.057	2.507	0.012

* p-value < 0.05, Constant = 6.687, $R^2 = 0.700$

ค่า b แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระแต่ละตัวในรูป คะแนนดิบ

ค่า Beta แสดงค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระแต่ละตัวในรูป คะแนนมาตรฐาน

ค่า t แสดงค่าคงที่หรือสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระตัวนั้น ๆ ที่มีนัยสำคัญต่อตัวแปร

จากตารางผลการวิเคราะห์นำมาเขียนสมการทำนายได้ ดังนี้

$$Y' = 6.687 + 1.302 (\text{ความเชื่อมั่น}) + 0.605 (\text{การรับรู้ความรุนแรง}) + 0.147 (\text{แรงสนับสนุนทางสังคม}) - 1.873 (\text{เคยสูบบุหรี่แต่เลิก}) - 4.930 (\text{ครอบครัวทะเลาะวิวาทเป็นประจำ}) - 4.738 (\text{ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่}) - 2.264 (\text{ยังสูบบุหรี่อยู่}) + 0.089 (\text{การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรค}) + 0.112 (\text{การรับรู้โอกาสเสี่ยง})$$

อภิปรายผล

ปัจจัยที่มีอำนาจทำนายพฤติกรรม การป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนบ้านไร่วิทยา จังหวัดอุทัยธานี มีจำนวน 8 ปัจจัย ได้แก่ 1) ความเชื่อมั่นในการป้องกันการสูบบุหรี่ 2) การรับรู้ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ 3) แรงสนับสนุนทางสังคม 4) ประสบการณ์การสูบบุหรี่ 5) ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวทะเลาะวิวาทเป็นประจำ 6) ทัศนคติต่อการสูบบุหรี่ 7) การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของการสูบบุหรี่ และ 8) การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ อภิปรายรายตัวแปรได้ดังนี้

1. ความเชื่อมั่นในการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน พบว่า มีอำนาจทำนายพฤติกรรม การป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ($Beta = 0.795$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อธิบายได้ว่า ความเชื่อมั่นในความสามารถของนักเรียน เป็นปัจจัยภายในตัวบุคคลที่มีผลต่อกระบวนการคิดความพยายาม และแรงจูงใจของบุคคล ในการเลือกแสดงหรือเปลี่ยนแปลงการกระทำหรือพฤติกรรมที่จะทำให้ตนเองประสบความสำเร็จ

สำเร็จตามที่มุ่งหวังไว้ เนื่องจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาอยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีความเชื่อมั่นในตนเองมีความมั่นใจในตนเองสูง เมื่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่คลุกคลีกับกลุ่มเพื่อนที่สูบบุหรี่สามารถหลีกเลี่ยงตนเองจากการสูบบุหรี่ได้ ยิ่งส่งผลให้มีความมั่นใจว่าตนเองจะไม่สูบบุหรี่เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของแบนดูรา⁽⁶⁾ ที่กล่าวว่า ถ้าบุคคลมีความเชื่อว่าตนเองมีความสามารถอย่างไรก็จะแสดงถึงความสามารถนั้น คนที่มีความเชื่อมั่นว่าตนเองมีความสามารถก็จะมีผลอดทน อุตสาหะไม่ท้อถอยก็จะประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับการศึกษาของอรัญ คุณคำ⁽⁷⁾ พบว่า ความเชื่อความสามารถในการป้องกันการสูบบุหรี่ของตนเอง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อาจเนื่องมาจากวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความเชื่อเกี่ยวกับตนเองสูง รู้ความต้องการของตนเอง รู้นิสัยใจคอ ข้อดี ข้อบกพร่องของตน

2. การรับรู้ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ มีอำนาจทำนายพฤติกรรมในการป้องกัน

การสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (Beta = 0.366) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อธิบายได้ว่า เมื่อนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีการรับรู้ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่มากขึ้น ทำให้นักเรียนมัธยมศึกษา มีพฤติกรรม การป้องกันการสูบบุหรี่มากขึ้นเช่นกัน สอดคล้องกับ แนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพของ Becker และ Maiman⁽⁸⁾ ที่กล่าวว่า การรับรู้ความรุนแรงของ โรค เป็นการประเมินการรับรู้ความรุนแรงของโรค อาศัยระดับต่างๆของการกระตุ้นเร้าของบุคคล เกี่ยวกับการเจ็บป่วยนั้น ซึ่งอาจจะมองความรุนแรงของ การเจ็บป่วยนั้นทำให้เกิดความพิการหรือตายได้หรือไม่หรืออาจมีผลกระทบต่อหน้าที่การงาน เมื่อบุคคล เกิดการรับรู้ความรุนแรงของโรคหรือการเจ็บป่วย แล้วจะมีผลทำให้บุคคลปฏิบัติตามคำแนะนำเพื่อการ ป้องกันโรค ซึ่งจากผลการวิจัยจำนวนมากพบว่า การรับรู้ความรุนแรงของโรคมีความสัมพันธ์ในทางบวก กับพฤติกรรม การป้องกันโรค เช่น การปฏิบัติตน เพื่อป้องกันการเกิดโรคจากบุหรี่

3. แรงสนับสนุนทางสังคม มีอำนาจทำนาย พฤติกรรม การป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา (Beta = 0.160) อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ 0.05 อธิบายได้ว่า จากปัญหาการ สูบบุหรี่ของวัยรุ่นนั้นเป็นปัญหาที่หลายฝ่ายต้องให้ ความสำคัญ โดยเฉพาะพ่อแม่หรือผู้ปกครองที่มี ความเป็นห่วงกลัวว่าบุตรหลานของตนจะสูบบุหรี่ ซึ่ง เป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และอาจนำไปสู่สิ่ง มอมเมาอื่น ๆ ทำให้ความเอาใจใส่กับพฤติกรรม การสูบบุหรี่ของนักเรียนมาก นอกจากนี้สถานศึกษายัง ต้องให้ความสำคัญในการสอดส่องดูแลพฤติกรรม การสูบบุหรี่ของนักเรียนอีกด้วย เพื่อให้พื้นที่ภายใน สถานศึกษาเป็นเขตปลอดการสูบบุหรี่ ตาม พ.ร.บ.

คุ้มครองสุขภาพของผู้ไม่สูบบุหรี่ พ.ศ.2535 สอดคล้องกับผลการศึกษาของชาริน สุวรรณวงศ์และ ศรัณย์ พิมพ์ทอง⁽⁹⁾ พบว่า การได้รับแรงสนับสนุนจาก ผู้ปกครอง ครู และเพื่อน สะท้อนให้เห็นว่า การ สนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปรทางสังคมที่มีความ สำคัญต่อพฤติกรรมหลีกเลี่ยงการสูบบุหรี่ บุคคลที่มี นัยสำคัญต่อกลุ่มวัยรุ่นจะเป็นผู้ที่มีความสำคัญใน การให้ความช่วยเหลือเสริมแรงเพื่อให้วัยรุ่นสามารถ หลีกเลี่ยงหรือป้องกันตนเองจากการสูบบุหรี่ได้

4. ประสบการณ์การสูบบุหรี่ มีอำนาจทำนาย พฤติกรรม การป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับ มัธยมศึกษา โดยแบ่งเป็นเคยสูบบุหรี่แต่เลิกแล้ว (Beta = -0.059) และปัจจุบันยังสูบบุหรี่อยู่ (Beta = -0.031) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อธิบายได้ว่า กลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ไม่เคย สูบบุหรี่ทำให้พฤติกรรม การป้องกันการสูบบุหรี่ได้ดี กว่ากลุ่มนักเรียนที่เคยสูบบุหรี่แต่เลิกแล้วและที่ยัง สูบบุหรี่อยู่ แสดงให้เห็นว่า ในกลุ่มนักเรียนที่เคยสูบ บุหรี่แต่เลิกแล้วและที่ยังสูบบุหรี่อยู่ทำให้พฤติกรรม การป้องกันการสูบบุหรี่ลดลง สอดคล้องกับผลการ ศึกษาของชาริน สุวรรณวงศ์ และศรัณย์ พิมพ์ทอง⁽⁹⁾ พบว่า บรรทัดฐานการไม่สูบบุหรี่เป็นแก่นเรื่องที่ สำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่ม วัยรุ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของอกินันท์ปัญญานูภาพ⁽¹⁰⁾ ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การป้องกันการสูบบุหรี่ของนักศึกษาชายในสถานศึกษา สังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดนครปฐม ที่มีภาวะการสูบ บุหรี่ต่างกัน มีพฤติกรรม การป้องกันการสูบบุหรี่แตก ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว ทะเลาะวิวาทเป็นประจำ มีอำนาจทำนายพฤติกรรม การป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา

(Beta = -0.049) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อธิบายได้ว่าเนื่องจากนักเรียนระดับมัธยมศึกษาอยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูง ถ้าบุคคลเชื่อว่าตนเองมีความสามารถอย่างไร ก็จะแสดงถึงความสามารถนั้น และการรับรู้ความสามารถตนเองจะมีผลต่อการกระทำของบุคคล บุคคลอาจมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน บิดามารดา หรือบุคคลในครอบครัว จึงควรตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว โดยเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรหลานในครอบครัว สอดคล้องกับผลการศึกษาของชาลิน สุวรรณวงศ์และศรัณย์ พิมพ์ทอง⁽⁹⁾ พบว่าการทำหน้าที่ของครอบครัว เป็นแก่นเรื่องที่สำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น ดังนั้นความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวทะเลาะวิวาทเป็นประจำ อาจส่งผลต่อความใส่ใจในการทำหน้าที่อบรม เลี้ยงดูลูก ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ได้ลดลง

6. ทศนคติต่อการสูบบุหรี่ มีอำนาจทำนายพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (Beta = -0.047) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อธิบายได้ว่า ทศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่เป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีผลต่อสิ่งต่าง ๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ประสบการณ์ ที่กระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ไปทิศทางใดทิศทางหนึ่ง จากผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมัศึกษามีทศนคติต่อการสูบบุหรี่ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($X = 2.75$) แสดงให้เห็นว่า ทศนคติต่อการสูบบุหรี่ที่อยู่ในระดับน้อยและปานกลางมีผลโดยตรงต่อการปฏิบัติพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่เพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของนันทิชา ภาษา⁽¹¹⁾ พบว่า ทศนคติเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อย่างมีนัยสำคัญ 0.01

7. การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของการสูบบุหรี่ มีอำนาจทำนายพฤติกรรมป้องกันการ

สูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (Beta = 0.045) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อธิบายได้ว่า การรับรู้ประโยชน์และอุปสรรคของการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่ระดับมากขึ้น อาจส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัศึกษามากขึ้นเช่นกัน สอดคล้องกับแนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพของ Becker และ Maiman⁽⁸⁾ ที่กล่าวว่า การรับรู้ประโยชน์ เป็นความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และการคาดคะเนของบุคคลเกี่ยวกับประโยชน์หรือผลดีที่ตนเองจะได้รับจากการปฏิบัติตามคำแนะนำในการป้องกันหรือรักษาโรค สำหรับการรับรู้อุปสรรค (Perceived barriers) เป็นความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และการคาดคะเนของบุคคลเกี่ยวกับผลกระทบด้านลบที่อาจจะเกิดตามมาหลังจากปฏิบัติตามคำแนะนำหรือจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม เช่น การเสียค่าใช้จ่าย การทำให้เกิดความอับอายหรือความยากลำบากใจ หรือเป็นการกระทำที่ยุ่งยากหรือทำได้ยาก เป็นต้น

8. การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ มีอำนาจทำนายพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา (Beta = 0.057) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อธิบายได้ว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มากขึ้น สามารถส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัศึกษามากขึ้นเช่นกัน สอดคล้องกับแนวคิดแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพของ Becker และ Maiman⁽⁸⁾ ที่กล่าวว่า การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเกิดโรค (Perceived susceptibility) เป็นความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และการคาดคะเนของบุคคลเกี่ยวกับโอกาสเสี่ยงที่จะป่วยด้วยโรคใด ๆ ของตนเองว่ามีมากน้อยเพียงใด

สรุปและข้อเสนอแนะ

สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาและใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนดำเนินงานและจัดทำโปรแกรมส่งเสริมพฤติกรรมให้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยมุ่งเน้นส่งเสริมเกี่ยวกับความเชื่อมั่นในการป้องกันการสูบบุหรี่ สื่อสารและพัฒนาช่องทางการรับรู้ความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ และแรงสนับสนุนทางสังคมเพื่อสกัดกั้น การเกิดนักสูบหน้าใหม่ในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ตามแผนยุทธศาสตร์การควบคุมยาสูบแห่งชาติฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559-2562

เอกสารอ้างอิง

1. องค์การอนามัยโลก. สถานการณ์การสูบบุหรี่ ปี 2557 [อินเทอร์เน็ต]. ประเทศไทย; 2557. ที่มา: http://www.ashthailand.or.th/th/data_center_page.php?id=505.
2. สำนักควบคุมการบริโภคยาสูบ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. แผนงานควบคุมการบริโภคยาสูบ ปี 2560 – 2564. นนทบุรี; 2558. หน้า 197-222.
3. สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ กระทรวงสาธารณสุข. การศึกษาภาระโรคจากปัจจัยเสี่ยงของประชาชนไทยในปี พ.ศ. 2556. โครงการพัฒนาการดำเนินการจัดทำเครื่องวัดภาระโรคและปัจจัยเสี่ยงของประเทศไทย (Burden of Disease). นนทบุรี; 2556.
4. ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์, ปานทิพย์ โชติเบญจมาภรณ์, ปวีณา ปันกระจำง. สถานการณ์การควบคุมการบริโภคยาสูบของประเทศไทย พ.ศ. 2559. สำนักควบคุมการบริโภคยาสูบ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข และ ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ มหาวิทยาลัยมหิดล (ศจย.). นนทบุรี; 2559.
5. สำนักควบคุมการบริโภคยาสูบ กรมควบคุมโรค. สรุปสาระสำคัญแผนยุทธศาสตร์การควบคุมยาสูบแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559 – 2562. นนทบุรี; 2558.
6. Bandura A. Social foundations of thought and action: A Social Cognitive Theory; New Jersey: Prentice-Hall Inc., Englewood Cliffs, 1986.
7. อรัญ คุณคำ. ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของ นักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 [วิทยานิพนธ์]. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี; 2553.
8. Becker. M.H., & Maiman, L.A. Health Belief Model. Medical Care 1975; Page 10-24
9. ชาริน สุวรรณวงศ์, ศรัณย์ พิมพ์ทอง. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมป้องกันการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น: การสังเคราะห์งานวิจัยด้วยการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ. วารสารพฤติกรรมศาสตร์. สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; 2561.
10. อภินันท์ ปัญญาภาพ. ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักศึกษาชายใน สถานศึกษาสังกัดอาชีวศึกษา จังหวัดนครปฐม [วิทยานิพนธ์]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2549.
11. นันทิชา ภาขา. พฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนเบญจมราชานุสรณ์ [วิทยานิพนธ์]. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์; 2550.